

Ett språkrav för språkutveckling

Utredningen om språkrav för personal i äldreomsorgen

Äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje
Peter Danielsson, särskild utredare

Direktiven

1. Språknivå och språkrav

- Vilken språknivå som ska gälla för undersköterskor och vårdbiträden samt om språknivån bör vara olika för olika yrkesgrupper
- Hur ett språkrav kan utformas, bedömas och införas skyndsamt
- Hur språkravet kan följas upp och långsiktigt kvalitetssäkras

2. Konsekvenser för kompetensförsörjningen

- Analysera och redovisa konsekvenserna av språkraven för äldreomsorgens kompetensförsörjning och föreslå hur sådana konsekvenser kan mildras

3. Insatser för att hjälpa personalen att uppnå språkravet

- Analysera och föreslå kostnadseffektiva insatser som kan hjälpa befintlig personal i äldreomsorgen att snabbare nå kraven

Detta har vi sett

Språkproblemens omfattning

- Bristande språkförmåga finns i de flesta verksamheterna – men i olika grad.
- Hos vissa verksamheter finns problemet främst bland de tillfälligt anställda – hos vissa i hela personalstyrkan.
- De med utbildning verkar ha bättre språkförmåga – men inte alltid tillräckligt bra.

Språkproblemen leder till problem i det dagliga arbetet

- Beviljade insatser utförs fel – eller inte alls.
- Den enskildes rätt till delaktighet och trygghet samt individanpassning äventyras.
- Det uppstår patientsäkerhetsbrister.
- Arbetsmiljön äventyras: missförstånd och frustration i arbetsgruppen och ökad arbetsbelastning.

Vad beror problemen på?

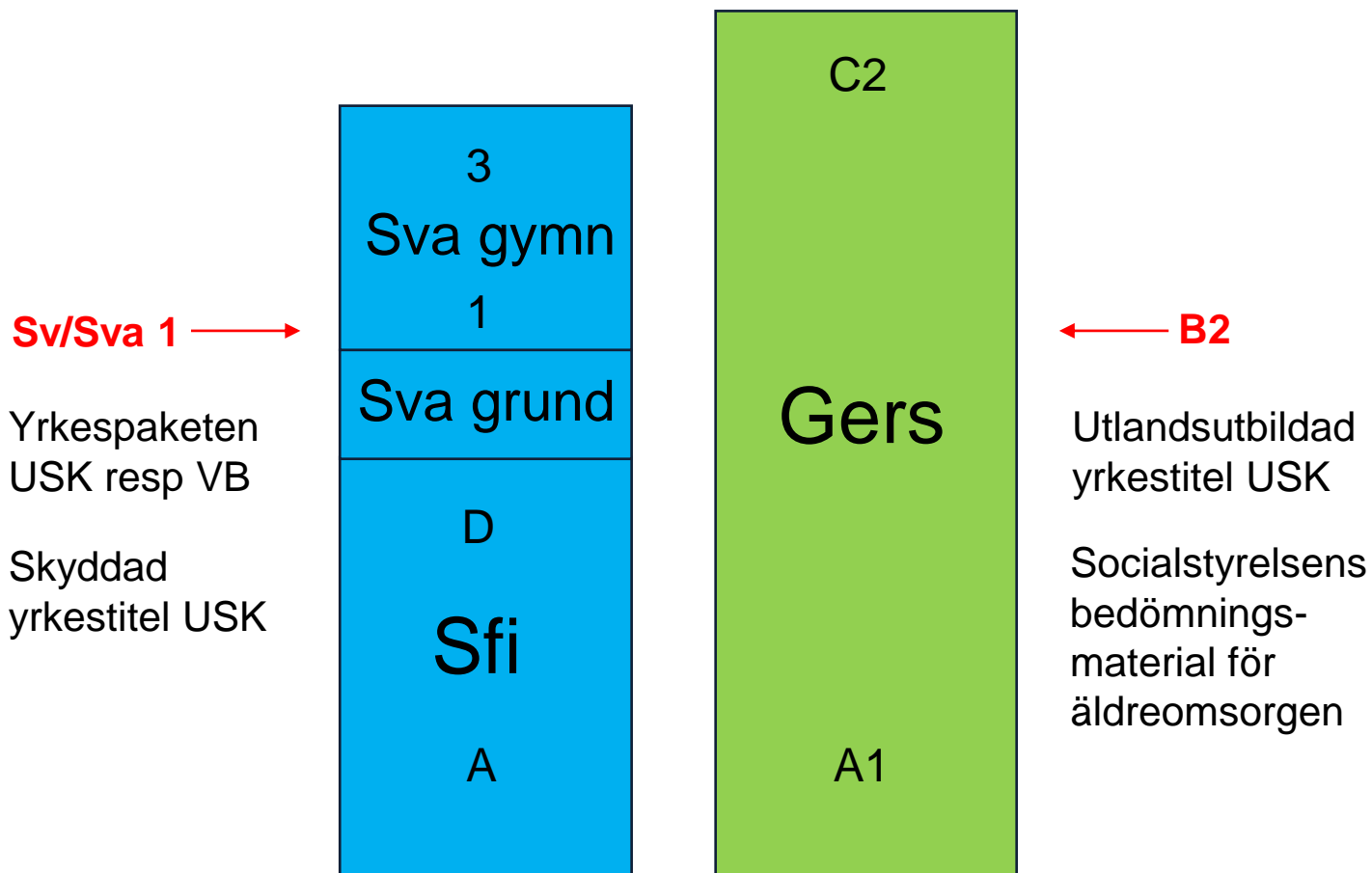
- Stor efterfrågan på personal
- Kompetensen hos rekryteringsbasen är för låg
- Låga incitament för utbildning
- Svårt att bedöma språkförmåga vid rekrytering
- Arbetsplatserna är inte alltid språkutvecklande
- Den utbildning i svenska som andraspråk (sva1) som ges målgruppen är inte ändamålsenlig

Våra bedömningar och förslag

***Det krävs kraftsamlning för att
uppnå en god och enhetlig
språknivå i äldreomsorgen***

Vilken nivå av kunskaper i svenska språket behövs? Och behövs olika nivåer för olika yrkesgrupper?

- Nivå B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk, Gers
- Samma nivå för omsorgspersonal som utför biståndsinsatser i form av service och personlig omvårdnad i äldreomsorgen

Om Gers B2

- **A1 och A2:**
Användare på
nybörjarnivå
- **B1 och B2:**
Självständig
språkanvändare
- **C1 och C2:**
Avancerad
språkanvändare

- *Kan förstå huvudinnehållet i komplexa texter om både konkreta och abstrakta ämnen*
- *Kan delta i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge med modersmålstalare blir fullt möjligt*
- *Kan producera tydlig och detaljerad text inom ett brett fält av ämnen*

Stora problem med kompetensförsörjning

B2

- **För få personer med rätt kompetens vill arbeta i äldreomsorgen**

Stora problem med kompetensförsörjning

B2

- För få personer med rätt kompetens vill arbeta i äldreomsorgen
- **Många som arbetar i äldreomsorgen har inte tillräcklig utbildning i svenska språket**

Språkutbildning för andraspråkstalare

3 Sva gymn 1
Sva grund
D Sfi A

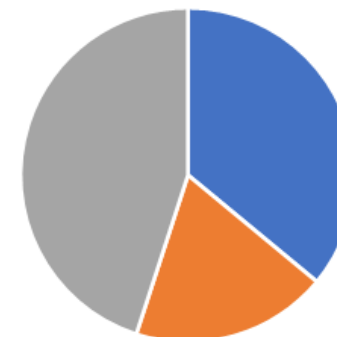
Av den utrikes födda personalen:

29 % har läst sva på gymnasial nivå eller motsvarande

■ Godkända i betyg i sva eller motsvarande på gymnasial nivå

36 % har slutfört sfi, 19 % har påbörjat men inte slutfört sfi

■ Slutfört sfi ■ Påbörjat men inte slutfört sfi

12 % har varken slutfört sfi eller läst sva eller motsvarande

■ Varken slutfört sfi eller läst sva

Stora problem med kompetensförsörjning

B2

- För få personer med rätt kompetens vill arbeta i äldreomsorgen
- Många som arbetar i äldreomsorgen har inte tillräcklig utbildning i svenska språket
- **Även vissa som har utbildning saknar de språkkunskaper som behövs för arbetet (eftersom det finns problem med kursen sva 1 när den ges till vård- och omsorgselever i komvux)**

Stora problem med kompetensförsörjning

B2

- För få personer med rätt kompetens vill arbeta i äldreomsorgen
- Många som arbetar i äldreomsorgen har inte tillräcklig utbildning i svenska språket
- Även vissa som har utbildning saknar de språkkunskaper som behövs för arbetet (eftersom det finns problem med kursen sva 1 när den ges till vård- och omsorgselever i komvux)
- **Det är svårt att rekrytera på stora delar av arbetsmarknaden och situationen blir värre**

Stora problem med kompetensförsörjning

B2

- För få personer med rätt kompetens vill arbeta i äldreomsorgen
- Många som arbetar i äldreomsorgen har inte tillräcklig utbildning i svenska språket
- Även vissa som har utbildning saknar de språkkunskaper som behövs för arbetet (eftersom det finns problem med kursen sva 1 när den ges till vård- och omsorgselever i komvux)
- Det är svårt att rekrytera på stora delar av arbetsmarknaden och situationen blir värre
- **Äldreomsorgen behöver växa när allt fler blir äldre**

Fler äldre ökar rekryteringsbehoven

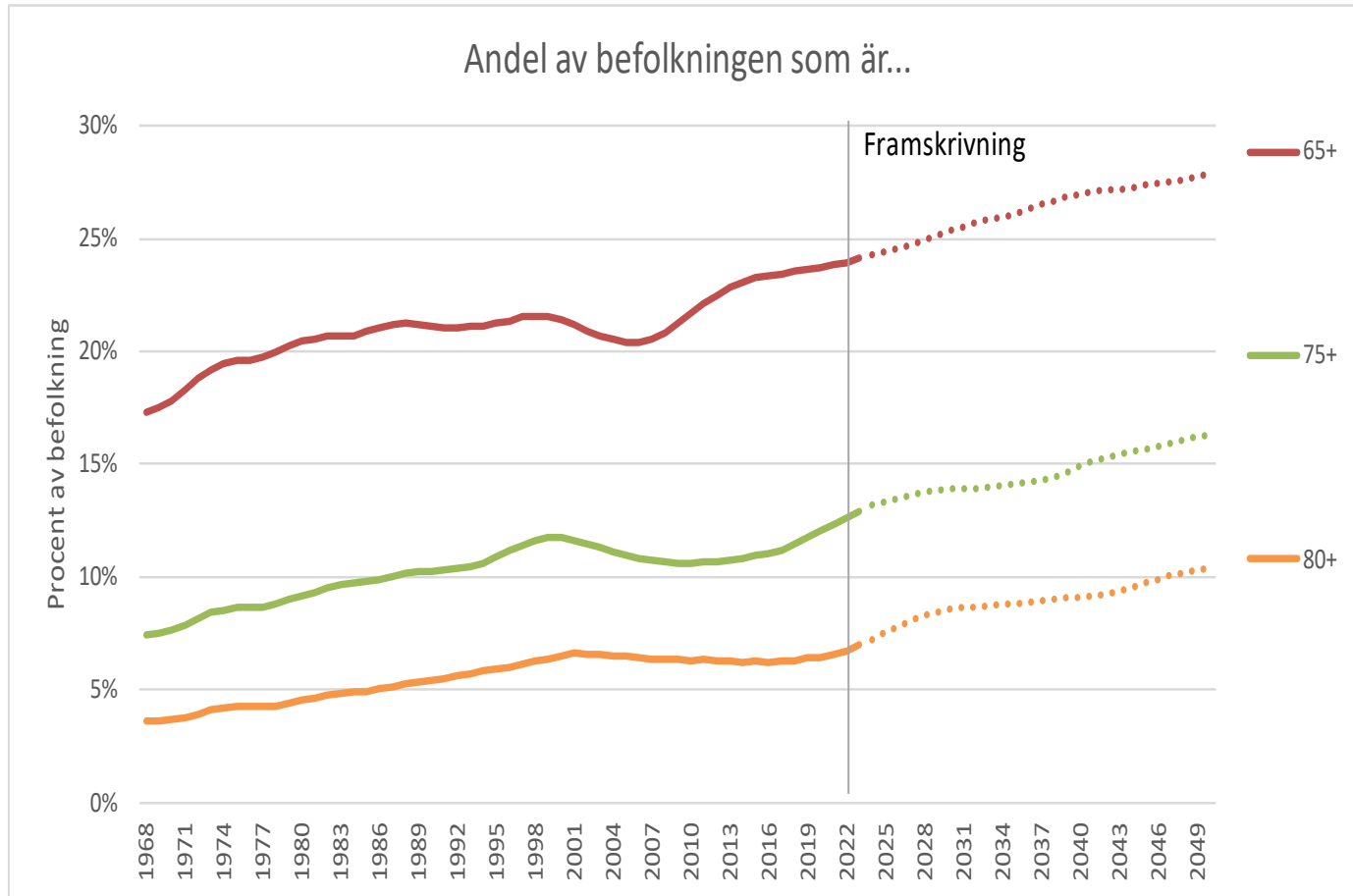
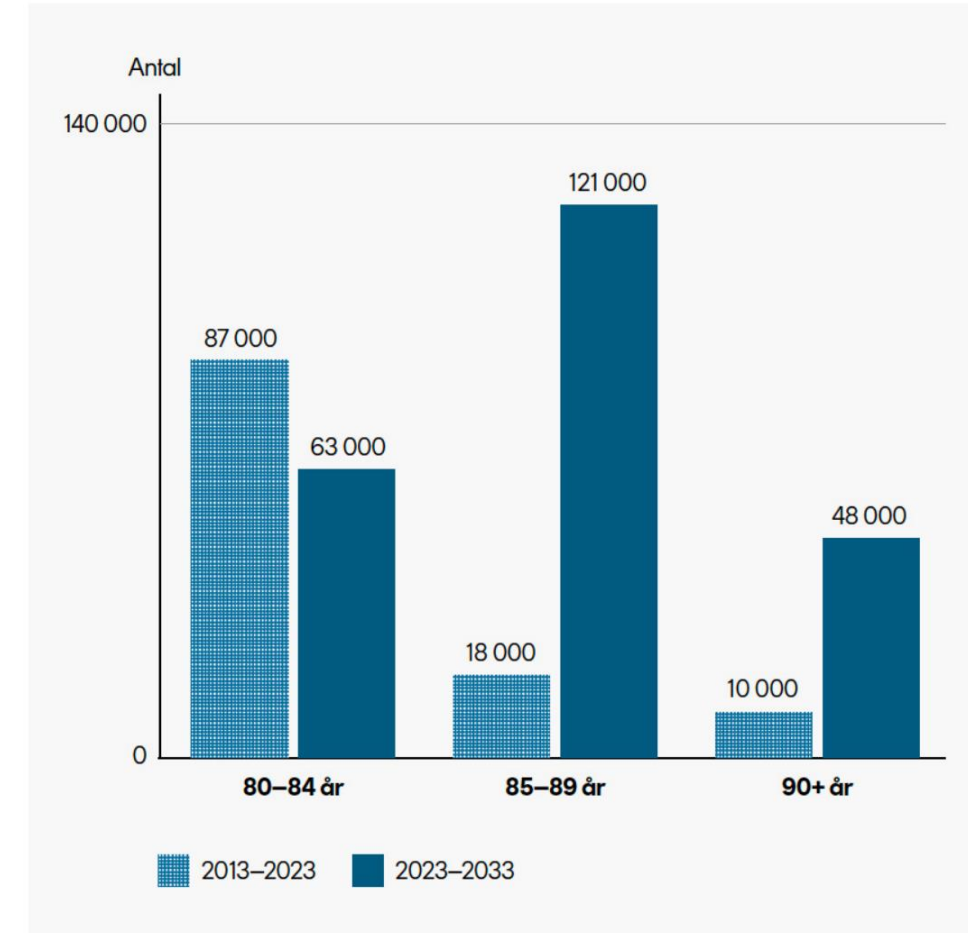

Diagram 8: Förändring personer 80 år och äldre, 2013–2023 och 2023–2033

Källa: SCB.

Stora problem med kompetensförsörjning

B2

- För få personer med rätt kompetens vill arbeta i äldreomsorgen
- Många som arbetar i äldreomsorgen har inte tillräcklig utbildning i svenska språket
- Även vissa som har utbildning saknar de språkkunskaper som behövs för arbetet (eftersom det finns problem med kursen sva 1 när den ges till vård- och omsorgselever i komvux)
- Det är svårt att rekrytera på stora delar av arbetsmarknaden och situationen blir värre
- Äldreomsorgen behöver växa när allt fler blir äldre

Utredningens förslag i sammanfattning

- 1. Språkrav för språkutveckling** införs i lag och förordning
– fastlägger vilken nivå som är relevant för insatsernas genomförande
- 2. Ökat fokus på språkfrågan** – systematiskt arbete, praktiskt stöd för att kunna göra bedömningar och för att organisera för språkutveckling
- 3. Åtgärder för en mer ändamålsenlig utbildning i svenska språket**
- 4. Svenskalyftet** – en kraftig stimulans för språkutveckling på arbetsplatsen och i utbildning
- 5. Uppföljning** och beredskap för justering av såväl språkravet som insatserna

Socialtjänstlagen

Socialnämnden och enskild verksamhet som utför en kommuns uppgifter ska arbeta för att den personal som genomför insatser i socialtjänstens omsorg om äldre personer har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevant för insatsernas genomförande.

1 januari 2026

Socialtjänstförordningen

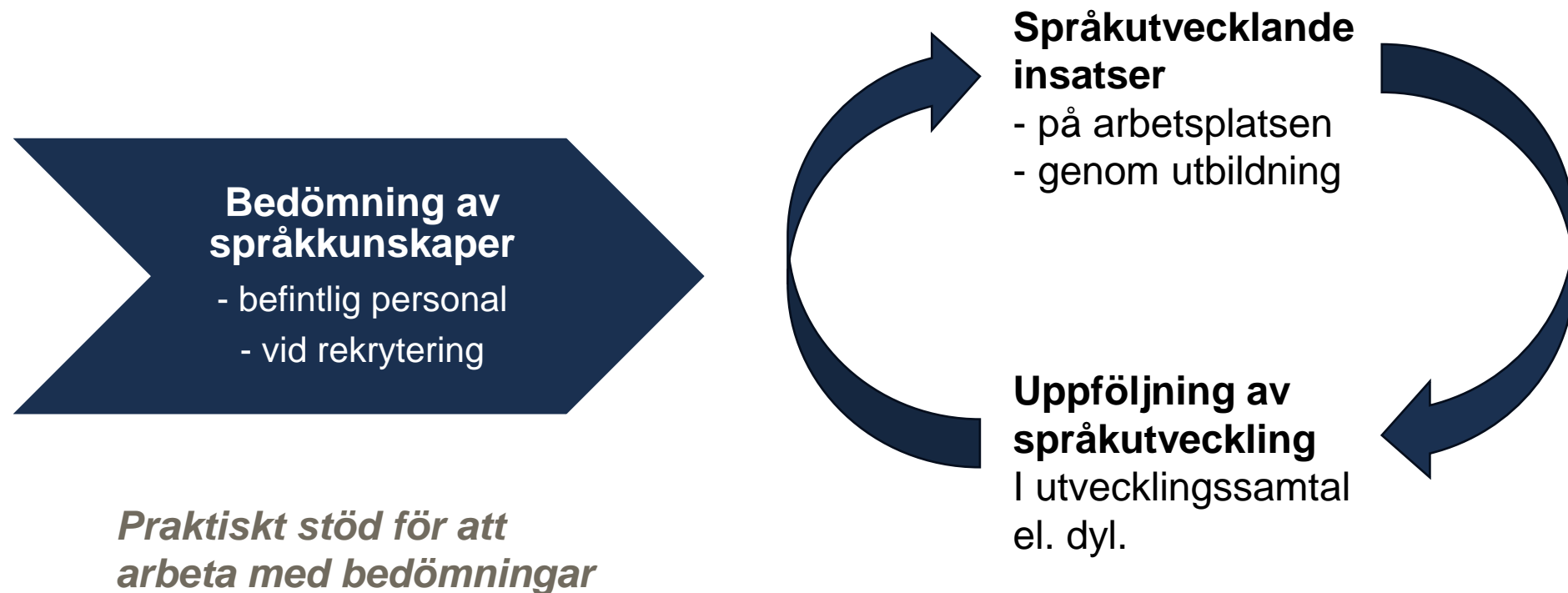
*Med relevant nivå av kunskaper i svenska språket i 3 kap. 3 e § socialtjänstlagen (2001:453) avses **B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk.***

Vad betyder "arbeta för"?

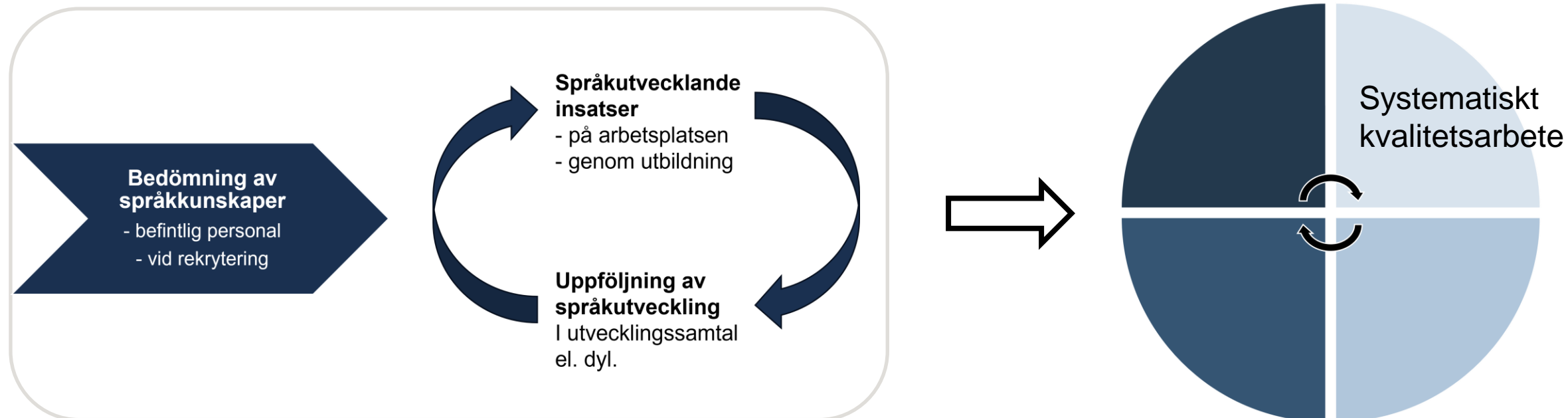
Systematiskt och fortlöpande inrikta resurserna på att utveckla arbetssätt som bidrar till att språkkunskaperna i verksamheterna förbättras

- Bedömning och uppföljning
- Integreras i det systematiska kvalitets- och förbättringsarbetet

Bedömning, utveckling, uppföljning avseende individen

Systematiskt kvalitetsarbete

Styrkor med utredningens förslag till språkrav

- ✓ Fastlägger vilken nivå som är relevant för insatsernas genomförande
- ✓ Beaktar kompetensförsörjningsutmaningarna
- ✓ Fokus på språkutveckling
- ✓ Avser även befintlig personal
- ✓ Möjlighet till anpassning utifrån lokala förutsättningar och behov

Åtgärder för en mer ändamålsenlig utbildning i svenska språket

- På kort sikt
  - Anpassad sva 1 för vård och omsorg
  - Ny kurs i språk och kommunikation i äldreomsorgen
- På längre sikt
  - Översyn av språkutbildning för vård- och omsorgselever i komvux

Svenskalyftet

Riktat statsbidrag som syftar till att höja nivån av kunskaper i svenska språket hos äldreomsorgens personal

Kunna söka medel för att:

- läsa kurser i sfi, sva på grundläggande nivå eller sva på gymnasial nivå på arbetstid
- tillhandahålla en kurs i språk och kommunikation i äldreomsorgen
- gå en kurs i språk och kommunikation i äldreomsorgen på arbetstid

- avsätta särskild tid för språkutvecklande insatser eller aktiviteter på arbetsplatsen
- språkombudsutbildning, utbildning till språkombudsutbildare samt utbildning för chefer om språkutvecklande arbetsplatser på arbetstid

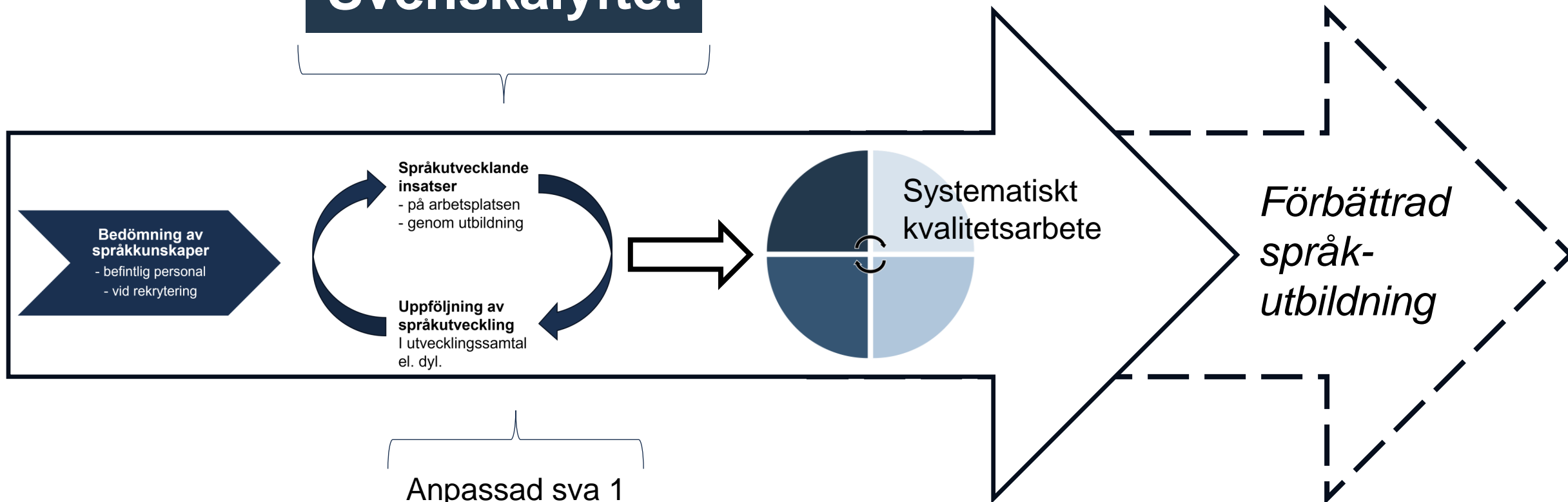
Språkravet behöver följas upp

- *Hur ser tillämpningen ut?*
- *Vilka blir effekterna?*
- *Hur är följsamheten?*
- *Behöver språkravet förändras?*

- Uppdrag till:
  - Socialstyrelsen
  - Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
  - IVO

B2

Svenskalyftet

Anpassad sva 1

Ny kurs i språk och kommunikation i äldreomsorgen

Tack!

Ett språkrav för språkutveckling

Utredningen om språkrav för personal i äldreomsorgen

Äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje
Peter Danielsson, särskild utredare